

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19.09.2001, sp. zn. 29 Odo 532/2001, ECLI:CZ:NS:2001:29.ODO.532.2001.1

Číslo: 23/2002

Právní věta:

Spor, v němž se správce konkursní podstaty úpadce domáhá po správci daně toho, aby do konkursní podstaty vrátil (zaplatil) nadměrný odpočet daně z přidané hodnoty, není sporem vyvolaným konkursem. Pravomoc k rozhodnutí takového sporu nemají soudy, ale správci daně.

Počínaje dnem prohlášení konkursu na majetek dlužníka již nelze provést započtení na majetek patřící do konkursní podstaty (§ 14 odst. 1 písm. i/ zákona č. 328/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů); není přitom rozhodné, zda se započítávané pohledávky střetly již v době před prohlášením konkursu.

Vznikne-li úpadci nárok na vrácení nadměrného odpočtu daně z přidané hodnoty, nesmí být za trvání konkursu použit k úhradě jiných daňových nedoplatků úpadce, které správce daně přihlásil nebo měl přihlásit do konkursu. Postup podle § 64 zákona č. 337/1992 Sb. ve znění pozdějších předpisů, by za trvání konkursu byl nepřipustným započtením.

Je vyloučeno, aby odvolací soud vydal rozhodnutí o zastavení řízení pro nedostatek pravomoci (§ 7, § 104 odst. 1 o. s. ř.), nemá-li přezkoumávané rozhodnutí soudu prvního stupně (usnesení o osvobození od soudních poplatků) povahu rozhodnutí, jímž se řízení končí nebo jímž se otázka ukončení řízení alespoň řešila.

Rozhodne-li soud, že k projednání určité věci není dána pravomoc soudů, je povinen současně rozhodnout (nemá-li jít o pravomoc cizozemského orgánu) i o postoupení věci orgánu, jehož pravomoc dána je (§ 104 odst. 1, věta druhá, o. s. ř.); této povinnosti se nemůže zbavit poukazem na to, že řízení v téže věci již u orgánu, jemuž má být postoupena, probíhá.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 19.09.2001

Spisová značka: 29 Odo 532/2001

Číslo rozhodnutí: 23

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Konkurs

Předpisy: § 104 odst. 1 předpisu č. 99/1963Sb. ve znění do 31.12.2000
§ 138 odst. 1 předpisu č. 99/1963Sb. ve znění do 31.12.2000
§ 14 odst. 1 písm. i) předpisu č. 328/1991Sb.

§ 212 odst. 1 předpisu č. 99/1963Sb. ve znění do 31.12.2000

§ 221 odst. 2 předpisu č. 99/1963Sb. ve znění do 31.12.2000

§ 64 odst. 1 písm. i) předpisu č. 337/1992Sb.

§ 7 předpisu č. 99/1963Sb. ve znění do 31.12.2000

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

K r a j s k ý o b c h o d n í s o u d v P r a z e usnesením ze dne 21. 7. 2000, cituje ustanovení § 138 odst. 2 o. s. ř., nepřiznal žalobci osvobození od soudního poplatku na základě úvahy, podle které nedisponuje-li konkursní podstata prostředky k vymáhání pohledávky, je třeba se řídit ustanovením § 27 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen "ZKV"). Podle tohoto ustanovení správce povinnost uplatňovat a vymáhat pohledávky úpadce výslovně nemá, jestliže náklady s tím spojené nelze krýt z peněžních prostředků podstaty nebo ze zálohy, již mu k tomuto účelu poskytlí sami konkursní věřitelé. Ustanovení § 138 o. s. ř. lze navíc podle soudu aplikovat pouze za situace, kdy se účastník řízení dostane do tíživé sociální situace bez vlastního přičinění, nikoli tehdy, kdy neúspěšně podniká nebo jde o jeho vlastní riziko.

K odvolání žalobce V r c h n í s o u d v P r a z e usnesením ze dne 28. 2. 2001 usnesení soudu prvního stupně zrušil a řízení zastavil (bod I. výroku) a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů (bod II. výroku). Odvolací soud - odkazuje na bod 15., hlavu první, části dvanácté, zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů - přezkoumal usnesení soudu prvního stupně podle ustanovení občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. lednem 2001, a aniž se zabýval jeho důvody, uzavřel, že je zde (v intencích § 7, § 103 a § 104 odst. 1 o. s. ř.) neodstranitelný nedostatek podmínky řízení spočívající v nedostatku soudní pravomoci. Ze žaloby totiž plyne, že žalobce vymáhá do konkursní podstaty pohledávku úpadce - přeplatek nadměrného odpočtu daně z přidané hodnoty ve výši 145 196 Kč, s příslušenstvím, s jehož vrácením je žalovaná v prodlení od 15. 2. 2000. Žalovaná (podle jejího sdělení ze dne 14. 4. 2000) uvedenou částku použila na úhradu nedoplatku daně z přidané hodnoty, proti tomuto sdělení však žalobce podal odvolání, namítaje, že úpadci vznikl nárok na vrácení přeplatku nadměrného odpočtu daně z přidané hodnoty až po jeho vyměření platebním výměrem ze dne 14. ledna 2000, takže dříve nebylo možné rozhodnout o použití přeplatku na jinou platbu. Tyto žalobní údaje se podle odvolacího soudu podávají i z usnesení Krajského obchodního soudu v Praze ze dne 31. 12. 1999 (podle něžž byl uvedeného dne prohlášen konkurs na majetek dlužníka SMT P., spol. s r. o. v likvidaci), ze sdělení Finančního úřadu pro Prahu 6 ze dne 5. 4. 2000 (dle kterého finanční úřad použil nadměrný odpočet vykázaný v daňovém přiznání daně z přidané hodnoty za duben 1999 ve výši 145 196 Kč na úhradu nedoplatku daně z přidané hodnoty) a z odvolání žalobce ze dne 14. 4. 2000 (jímž žalobce brojí proti takovému použití vratky nadměrného odpočtu daně z přidané hodnoty). Právním předpisem, který upravuje vztahy ve věcech přeplatku na dani z přidané hodnoty, je zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o správě daní a poplatků"). Ten upravuje správu daní, již se mimo jiné rozumí vyměření, vybrání, vyúčtování a vymáhání daní, jakož i daňové řízení. Podle tohoto zákona postupují územní finanční orgány a další správní a jiné státní orgány České republiky. O převedení přeplatku na úhradu nedoplatku u jiné daně rozhoduje správce daně v souladu s ustanovením § 64 odst. 4 citovaného zákona. Pravomoc soudu projednat a rozhodnout v občanskoprávním řízení žalobu požadující zaplacení nadměrného odpočtu daně z přidané hodnoty (zaplacení částky 145 196 Kč s příslušenstvím) do konkursní podstaty, tudíž podle odvolacího soudu není dána, neboť rozhodnutí o této povinnosti patří do výlučné pravomoci správce daně. Za tohoto stavu nepřichází v úvahu jiné rozhodnutí než zastavení řízení podle ustanovení § 104 odst. 1 o. s. ř. Jelikož ze žaloby vyplývá, že žalobce uplatnil dne 14. 4. 2000 u správce daně stejný požadavek jako v této věci, měl odvolací soud za nadbytečné rozhodnout i o tom, kterému příslušnému orgánu věc po právní moci usnesení o

zastavení řízení postupuje (§ 104 odst. 1, věta druhá, o. s. ř.). Pravomoc soudu by byla dána pouze v řízení podle části páté občanského soudního řádu, takto však postupovat nelze, neboť se nepožaduje soudní přezkum zákonnosti rozhodnutí orgánů státní správy, orgánů územní samosprávy, orgánů zájmové samosprávy a dalších právnických osob, pokud jim zákon svěřuje rozhodování o právech a povinnostech fyzických a právnických osob v oblasti veřejné správy. Jelikož usnesení odvolacího soudu má povahu rozhodnutí, jímž se řízení končí, bylo nutno rozhodnout i o nákladech řízení (§ 151 odst. 1 o. s. ř.). Zastavení řízení pro nedostatek soudní pravomoci lze považovat za změnu napadeného rozhodnutí, proto odvolací soud rozhodl i o nákladech řízení před soudem prvního stupně.

Žalobce (vybaven právnickým vzděláním) podal proti usnesení odvolacího soudu, jež nabylo právní moci 20. 4. 2001, dovolání (prostřednictvím telefaxového podání došlého soudu dne 18. 5. 2001 a doplněného originálem došlým soudu 22. 5. 2001 a podaným na poštu k přepravě 21. 5. 2001, to jest třetího dne poté, co bylo učiněno telefaxové podání, tudíž včas (srov. § 42 odst. 3 a § 57 odst. 3 o. s. ř.). Dovolatel – pokládá dovolání za přípustné dle ustanovení § 239 odst. 1 písm. a) o. s. ř. – uplatňuje dovolací důvody dle ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř. Konkrétně dovolatel odvolacímu soudu vytýká, že nesprávně aplikoval rozsah účinků zákona o konkursu a vyrovnání. Prohlášením konkursu na majetek dlužníka dochází k zahájení režimu kolektivní exekuce upravené zvláštním zákonem veřejnoprávního charakteru, vesměs kogentní povahy. V takovém případě žádný z věřitelů, ani žalovaná, která má postavení věřitele ohledně daňových nedoplatků, ani žádná třetí osoba nemůže provádět zápočet vlastních pohledávek proti majetku konkursní podstaty. To je i jeden z účinků prohlášení konkursu. Jelikož žalovaná nestihla započíst své nároky proti úpadci oproti povinnosti vrácení nadměrného odpočtu daně z přidané hodnoty, kterým byl vůči úpadci povinován před prohlášením konkursu, tvoří vratka nadměrného odpočtu daně z přidané hodnoty součást konkursní podstaty jako konkrétní určitý majetkový nárok. Ten pochopitelně vymáhá správce konkursní podstaty. Tak je tomu i v tomto případě. Soud zcela nesprávně zhodnotil vztah zákona o konkursu a vyrovnání a zákona o dani z přidané hodnoty, případně zákona o správě daní a poplatků. Není možné, aby správce konkursní podstaty vykonával svou činnost v područí žalované jako jednoho z věřitelů, který je však významným dlužníkem a musí plnit do konkursní podstaty, čemuž se účelově brání. Postup soudu v této věci zcela zvýhodňuje některého věřitele nad rozsah stanovený zákonem (zařazením do jiné kategorie věřitelů), což je nepřípustné. Nejde přitom o postup podle zákona o správě daní a poplatků, nýbrž o řízení podle zákona o konkursu a vyrovnání. Správce daně může po prohlášení konkursu zahájit správní řízení se správcem konkursní podstaty úpadce, nikoli však (bez dalšího) s úpadcem. Proto soud nesprávně aplikoval subsidiaritu občanského soudního řádu k zákonu o správě daní a poplatků, když vůbec nevzal v potaz, že žalobce postupuje podle zákona o konkursu a vyrovnání, který při vymáhání nároků ve prospěch konkursní podstaty odkazuje přímo na obecné procesní předpisy. Proto dovolatel požaduje, aby Nejvyšší soud napadené usnesení zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Dovolatel co do přípustnosti dovolání a co do dovolacích důvodů zjevně odkazuje na občanský soudní řád ve znění účinném od 1. ledna 2001. Podle bodu 17., hlavy první, části dvanácté, zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, se ovšem dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů (to jest podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. lednem 2001).

Dovolání je tedy přípustné podle ustanovení § 238a odst. 1 písm. c) o. s. ř. ve znění účinném před 1. lednem 2001, přičemž dovolací důvody dle ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř. ve znění účinném po uvedeném datu odpovídají dovolací důvody dle ustanovení § 241 odst. 3 písm. b) a d) o. s. ř. ve znění účinném před 1. lednem 2001, jejichž prostřednictvím lze odvolacímu soudu vytýkat, že

řízení je postiženo jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (písmeno b/) a že jeho rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (písmeno d/).

N e j v y š š í s o u d napadené usnesení zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Nejvyšší soud se nejprve zabýval dovolacím důvodem dle ustanovení § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř., tedy správností právního posouzení věci co do závěru o nedostatku soudní pravomoci k projednání a rozhodnutí sporu.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Skutková tvrzení, z nichž odvolací soud usuzoval na nedostatek soudní pravomoci, nebyla dovoláním zpochybněna a odpovídají obsahu spisu, takže z nich Nejvyšší soud při dalších úvahách vychází.

Dovolateli lze přisvědčit v tom, že zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání v rozhodném znění, to jest ve znění zákonů č. 122/1993 Sb., č. 42/1994 Sb., č. 74/1994 Sb., č. 117/1994 Sb., č. 156/1994 Sb., č. 224/1994 Sb., č. 84/1995 Sb., č. 94/1996 Sb., č. 151/1997 Sb. a č. 12/1998 Sb., které platilo jak ke dni prohlášení konkursu na majetek dlužníka SMT P., spol. s r. o. v likvidaci (ke dni 31. 12. 1999), tak v době, kdy měl být nadměrný odpočet daně z přidané hodnoty použit na úhradu žalobcova dluhu u žalované (v dubnu 2000), jednoznačně zakazoval započtení na majetek konkursní podstaty.

Podle ustanovení § 14 odst. 1 písm. i) ZKV má totiž prohlášení konkursu na majetek dlužníka ode dne vyvěšení usnesení o prohlášení konkursu na úřední desce soudu (srov. § 13 odst. 4, větu první, ZKV) i ten účinek, že započtení na majetek patřící do podstaty není přípustné. Přitom je lhostejné, že započtením by se pohledávky střetly (a zanikly) již v době před prohlášením konkursu; rozhodující je, že počínaje dnem prohlášení konkursu již nelze započtení provést.

To samozřejmě platí i pro daňové pohledávky. Vznikne-li tedy úpadci nárok na vrácení nadměrného odpočtu daně z přidané hodnoty, nesmí být za trvání konkursu použit k úhradě jiných daňových nedoplatků, i když by to jinak (mimo konkurs), bylo možné (postupem dle § 37a zákona č. 588/1992 Sb. o dani z přidané hodnoty a § 64 zákona o správě daní a poplatků). Jelikož nárok na vrácení nadměrného odpočtu daně z přidané hodnoty je pohledávkou úpadce za jeho dlužníkem (státem, reprezentovaným správcem daně) a pohledávky úpadce jsou (ve shodě s ustanovením § 6 ZKV) součástí majetku jeho konkursní podstaty (srov. též důvody rozhodnutí uveřejněného pod číslem 20/2000 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek) je tento úpadcův dlužník povinen vrátit příslušnou částku do konkursní podstaty. Na tomto závěru ničeho nemění okolnost, že úpadcův dlužník má sám za úpadcem pohledávky, které přihlásil nebo byl povinen přihlásit do konkursu (srov. § 20 ZKV). Postup podle § 64 zákona o správě daní a poplatků by totiž za trvání konkursu měl právě charakter nepřípustného započtení.

Nicméně, pro výsledek dovolacího řízení má význam toliko řešení otázky, zda v případě, že správce daně nevrátí nadměrný odpočet daně z přidané hodnoty do konkursní podstaty dobrovolně, je k projednání žaloby správce o vrácení (zaplacení) této úpadcovy pohledávky dána pravomoc soudu.

Podle ustanovení § 7 o. s. ř. v občanském soudním řízení projednávají a rozhodují soudy věci, které vyplývají z občanskoprávních, pracovních, rodinných, družstevních, jakož i obchodních vztahů (včetně vztahů podnikatelských a hospodářských), pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány (odstavec 1). Jiné věci projednávají a rozhodují soudy v občanském

soudním řízení, jen stanoví-li to zákon (odstavec 2).

Zákon o konkursu a vyrovnání ve znění účinném ke dni rozhodnutí odvolacího soudu, to jest ve znění zákonů č. 122/1993 Sb., č. 42/1994 Sb., č. 74/1994 Sb., č. 117/1994 Sb., č. 156/1994 Sb., č. 224/1994 Sb., č. 84/1995 Sb., č. 94/1996 Sb., č. 151/1997 Sb., č. 12/1998 Sb., č. 27/2000 Sb., č. 30/2000 Sb. č. 105/2000 Sb., č. 214/2000, č. 368/2000 Sb. a č. 370/2000 Sb., zakládá (v ustanovení § 2 odst. 1) soudní pravomoc především pro konkurs a vyrovnání. K soudní pravomoci se dále vyslovuje u sporů vyvolaných konkursem (tzv. incidenčních sporů), jež rámec soudní pravomoci založené ustanovením § 2 odst. 1 ZKV jen pro samotné konkursní a vyrovnací řízení překračují (shodně srov. stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17. června 1998, uveřejněné pod číslem 52/1998 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek - dále též jen "stanovisko" - bod I. stanoviska, str. 169-170 /345-346/). Od 1. května 2000 (po novele zákona o konkursu a vyrovnání provedené zákonem č. 105/2000 Sb.) tak jsou rozhodování soudu vyhrazeny i všechny spory o určení pravosti a výše pohledávek, bez zřetele k tomu, jaká je původní povaha těchto pohledávek (srov. § 23 a § 24 ZKV). Před uvedeným datem ovšem i zde platilo (jelikož zákon o konkursu a vyrovnání výslovně neurčoval jinak), že soudy projednávají a rozhodují spory o pravost nebo výši pohledávek tehdy, jde-li o pohledávky, které jsou podle ustanovení § 7 odst. 1 o. s. ř. oprávněny projednávat a rozhodnout o nich. Pravomoc projednat a rozhodnout spor o pravost nebo výši jiných pohledávek (např. daňových) měly příslušné správní orgány; soudy tyto věci projednávaly a rozhodovaly, jen stanovil-li to zákon (§ 7 odst. 2 o. s. ř.). Skutečnost, že orgán, v jehož pravomoci bylo spor rozhodnout, může být současně v postavení konkursního věřitele, neměla na tento závěr žádného vlivu (shodně srov. opět bod I. stanoviska, str. 169-170 /345-346/).

V citovaném stanovisku Nejvyšší soud rovněž formuloval a odůvodnil závěr, podle kterého spor, v němž správce konkursní podstaty vymáhá ve prospěch podstaty pohledávky úpadce, není sporem vyvolaným konkursním řízením (srov. bod XXV. stanoviska, str. 191 /363/). Nejde-li o spor vyvolaný konkursem, pak při absenci jiné úpravy obsažené na dané téma přímo v zákoně o konkursu a vyrovnání platí o posuzování soudní pravomoci k projednání a rozhodování takových sporů tím více to, co bylo (bez výslovné úpravy v jiném směru) řečeno o incidenčních sporech pod bodem I. stanoviska (při výkladu zákona o konkursu a vyrovnání ve znění účinném do 30. dubna 2000). Jelikož z ustanovení § 7 odst. 1 o. s. ř. pravomoc soudu rozhodovat ve věcech daňových nevyplývá (tu má ve shodě s ustanovením § 1 odst. 3 zákona o správě daní a poplatků správce daně), je závěr odvolacího soudu o tom, že není dána pravomoc soudu k projednání a rozhodnutí žaloby správce konkursní podstaty o vrácení (zaplacení) nadměrného odpočtu daně z přidané hodnoty do konkursní podstaty, správný.

Vzhledem k tomu, že ani dovolacímu důvodu dle ustanovení § 241 odst. 3 písm. b) o. s. ř. dovolatel nepřihlíží jiná tvrzení než ta, která uplatnil na podporu závěru o existenci dovolacího důvodu podle ustanovení § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř., lze uzavřít, že prostřednictvím dovolacích argumentů se mu správnost napadeného usnesení zpochybnit nepodařilo.

Dovolání je přesto důvodné.

Je-li dovolání přípustné, přihlíží dovolací soud z úřední povinnosti i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 1 a 3 o. s. ř.); právě těmito jinými vadami je řízení postiženo.

Podle ustanovení § 104 odst. 1 o. s. ř., jde-li o takový nedostatek podmínky řízení, který nelze odstranit, soud řízení zastaví. Nespadá-li věc do pravomoci soudů nebo má-li předcházet jiné řízení, soud postoupí věc po právní moci usnesení o zastavení řízení příslušnému orgánu; právní účinky spojené s podáním návrhu na zahájení řízení zůstávají přitom zachovány. Rozhodne-li soud, že není dána jeho pravomoc k projednání určité věci, je povinen současně rozhodnout (nemá-li jít o

pravomoc cizozemského orgánu) i o postoupení věci orgánu, jehož pravomoc dána je; této povinnosti se soud nemůže zbavit (jako to udělal v této věci) poukazem na to, že řízení v téže věci již u orgánu, jemuž má být postoupena, probíhá. Důsledky plynoucí z takového stavu je totiž oprávněn vyvodit právě jen orgán, do jehož pravomoci náleží projednání a rozhodnutí věci. Jestliže odvolací soud uvedeným způsobem nepostupoval, pak již z tohoto důvodu zatížil řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Rozhodující význam pro konečný výsledek dovolacího řízení však má jiná vada řízení, totiž skutečnost, že v daném stadiu řízení odvolacímu soudu nepříslušelo vydat rozhodnutí, jímž se řízení končí.

Základem odvolacího řízení je přezkoumání rozhodnutí soudu prvního stupně (srov. § 212 o. s. ř.), proto je činnost odvolacího soudu zásadně činností přezkumnou. Z postavení odvolacího soudu jako přezkumné instance vyplývá, že nemůže v odvolacím řízení rozhodnout o věci samé, bylo-li odvolacímu přezkumu podrobena rozhodnutí, které povahu rozhodnutí o věci samé nemá. Rozhodl-li např. soud prvního stupně o nedostatku své místní příslušnosti, o pořádkovém opatření nebo o zastavení řízení, je vyloučeno – přesto, že v posledním z cit. příkladů jde již o rozhodnutí, kterým se řízení končí – aby odvolací soud rozhodnutí soudu prvního stupně “změnil” tak, že o žalobě rozhodne věcně (vyhoví jí nebo ji zamítne). Ze stejných příčin je vyloučeno, aby odvolací soud vydal rozhodnutí, jímž se řízení končí, nemá-li tuto povahu přezkoumávané rozhodnutí soudu prvního stupně nebo není-li otázka ukončení řízení enunciatem odvoláním napadeného rozhodnutí (např. vyslovením neúčinnosti zpětvzetí návrhu dle § 96 odst. 3 o. s. ř. ve znění účinném od 1. ledna 2001) alespoň řešena (shodně srov. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. června 1999, sp. zn. 2 Cdon 970/96, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 10, ročník 1999, pod číslem 106, od jehož závěrů nemá Nejvyšší soud důvodu odchytil se ani v této věci).

Usnesení, kterým soud prvního stupně nepřiznal žalobci osvobození od soudních poplatků (dle § 138 o. s. ř.), není rozhodnutím soudu o věci samé a není ani rozhodnutím, jímž se řízení končí, případně rozhodnutím, jehož výrok takovou otázku řeší. Z pohledu výše podaných úvah může být vadou řízení, že soud prvního stupně sám nezkoumal, zda je dána pravomoc soudu k projednání a rozhodnutí věci, avšak ve vztahu ke zkoumanému usnesení soudu prvního stupně nejde o takovou vadu, která by bránila jeho věcnému přezkumu v odvolacím řízení (právě proto, že nejde o rozhodnutí, jímž se řízení končí, může soud prvního stupně zkoumat svou pravomoc bez zřetele k tomu, zda jeho usnesení o návrhu dle § 138 o. s. ř. nabyde právní moci).

Lze tudíž uzavřít, že odvolací soud nemohl ani postupem podle § 221 odst. 2 o. s. ř. zastavit řízení, rozhodoval-li pouze o odvolání proti usnesení soudu prvního stupně o nepřiznání osvobození od soudních poplatků žalobci. Měl-li odvolací soud za to, že rozhodnutí o návrhu žalobce na přiznání osvobození od soudních poplatků nebylo namístě, protože přicházelo v úvahu zastavení řízení pro neodstranitelný nedostatek podmínky řízení, mohl napadené rozhodnutí jen zrušit a věc vrátit soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Jelikož odvolací řízení trpí jinými vadami, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), Nejvyšší soud, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), napadené usnesení zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 1, 2 a 5 o. s. ř.).